

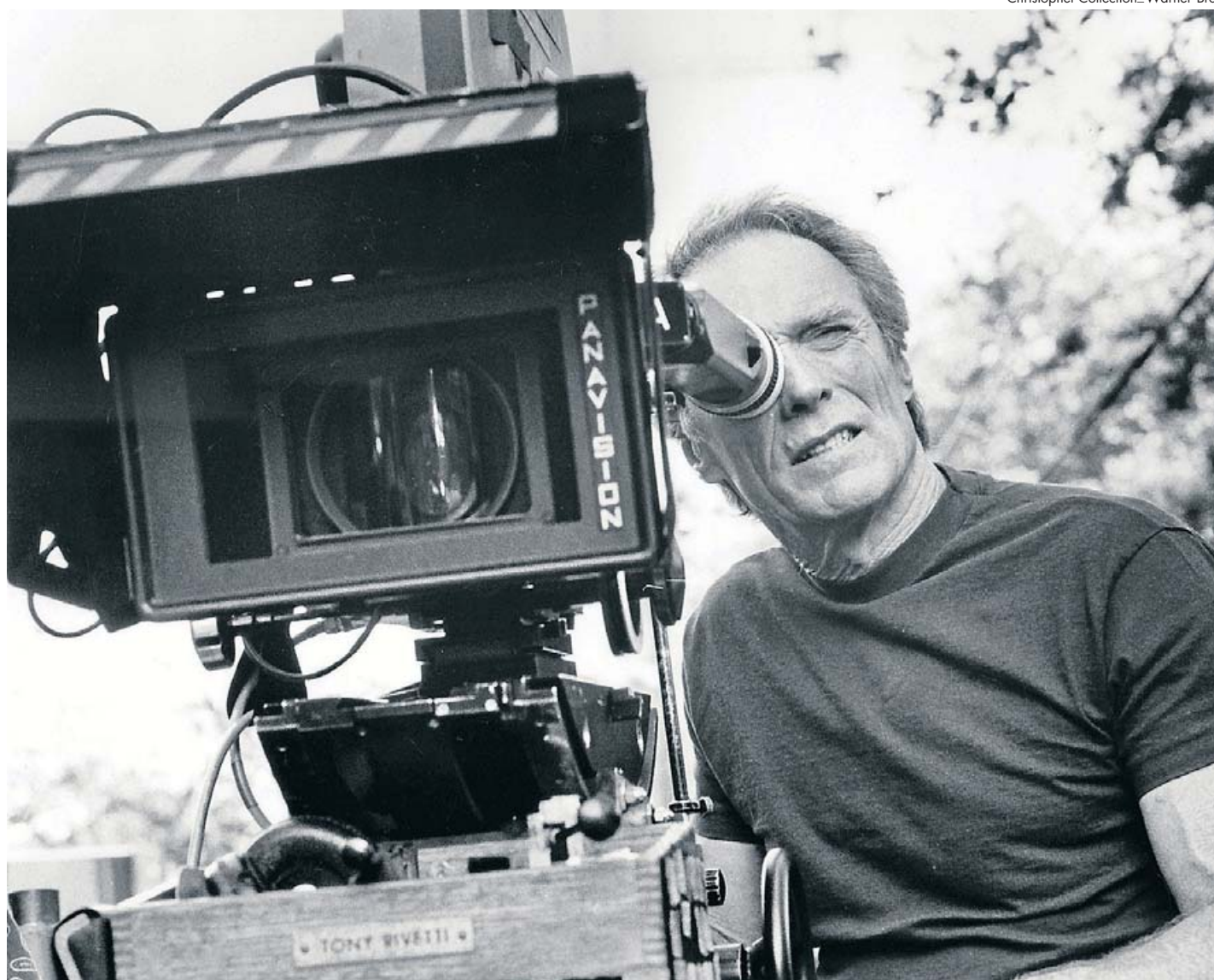
DAVANT I DARRERE

LA CÀMERA

L'univers expressiu dels actors és sovint extens i amb freqüència els queda curt si només es posen davant la càmera. Són molts els exemples d'intèrprets que han decidit convertir-se també en cineastes, moltes vegades dirigint-se també a si mateixos. Amb motiu de l'estrena d'*El dia de la bandera*, amb la qual Sean Penn s'esplaia en aquest doble rol de director i actor, repassem deu casos fonamentals d'actors i actrius que en algun moment –o molts– de la seva carrera s'han dirigit a ells mateixos

TEXT **Toni Vall**

Christophel Collection... Warner Bros

CLINT EASTWOOD Marcats a foc la seva ànima i el seu cervell per la seva amistat i simbiosi creativa amb els cineastes Sergio Leone i Don Siegel, un Eastwood amb quaranta anys acabats de fer va llançar-se a l'experiència de la direcció l'any 1971 amb *Play Misty for Me*, estrenada entre nosaltres amb l'exòtic títol d'*Escalofrío en la noche*. Ell mateix hi donava vida a un locutor de ràdio assetjat per una oient massa apassionada. Des de llavors, Eastwood no ha deixat de dirigir-se a si mateix al llarg d'una carrera farcida de clàssics com *El genet pàl·lid*, *Sense perdó*, *Els ponts de Madison*, *Milion Dollar Baby* i la molt recent *Cry Macho*, que té aroma de comiat, als noranta-un anys, de l'art que ha fecundat durant més de mig segle. Dins la seva faceta com a director/actor val la pena ressenyar que al llarg de la seva filmografia també ha donat l'alternativa a directors amics que eren quasi sòsies d'ell mateix perquè el dirigissin com a actor en films com *A la corda fluixa* (Richard Tuggle), *Harry l'executor* i *Dur de pelar* (James Fargo), *La gran baralla*, *La llista negra* i *El Cadillac rosa* (Buddy van Horn).

SEAN PENN Ha dirigit sis pel·lícules i encara no s'havia dirigit mai a si mateix fins a *El día de la bandera*, que s'estrena dimecres vinent. És Sean Penn, sí, que sembla voler estavellar el seu prestigi de gran actor i de director amb criteri i sensibilitat. Dona el protagonisme als seus fills Dylan i Hopper i, igual que passava en l'anterior *Diré el teu nom*, tot es perd en oceans de sucre i en un deversall de decisions de guió errònies. Queden lluny obres tan sòlides com *Estrany vincle de sang* –el seu debut en la direcció–, *Creuant l'obscuritat* i *El jurament*, tres thrillers fermes com menhirs. També queda lluny la seva pel·lícula més popular com a director, *Enmig de la natura*, retrat generacional que ha esdevingut film de culte referencial per a milions d'espectadors joves.

Clemens Bilan/Getty

Francesc Melcion

LETICIA DOLERA “El masclisme és transversal, hi és a banda i banda, en qualsevol ideologia. És en les classes més altes i en les classes obreres, en la gent jove i en la gent gran. El masclisme travessa tots els estrats de la societat”. Ho diu Leticia Dolera en una entrevista amb Risto Mejide. Interessa la seva mirada sobre el feminisme i com l'ha traslladat a la seva faceta com a directora de cinema i de sèries. El seu paper més recordat, més mític, de fet, és el de la núvia de *Rec 3*, que va marcar un punt d'inflexió en la seva vida. Ja tenia una forta càrrega d'empoderament, de rebel·lia, i el seu debut en la direcció tres anys després amb *Requisits per ser una persona normal* va sorprendre per la capacitat naturalista de retratar costums, inquietuds i maneres de ser d'avui en dia. La sèrie *Vida normal*, ara en plena segona temporada a Movistar, és la lògica continuació de la seva *opera prima*. Ella, per cert, es reserva un paper important en aquesta reflexió sobre els conflictes existencials a la frontera dels quaranta anys.

Getty

ROBERT REDFORD Es va fer director de cinema perquè sentia la necessitat orgànica d'explicar el món a la seva manera, de fer-ho com havia après que ho feia el seu amic Sydney Pollack, que l'havia dirigit ni més ni menys que en cinc pel·lícules: *Propietat condemnada*, *Les aventures de Jeremiah Johnson*, *Tal com érem*, *Els tres dies del cóndor* i *El genet elèctric*. Així, l'any 1980, Redford va atrevir-se amb *Gent corrent*, drama coral, història d'una família marcada per la dissort i el fatalisme. La recompensa? Oscar a la millor pel·lícula i al millor director. Un debut impecable en què no es va dirigir a si mateix, sinó que va confiar el paper protagonista al gran Donald Sutherland. Va trigar a fer-ho, no va ser fins a *L'home que parlava als cavalls a cau d'orella*. Ja havia rodat abans *El riu de la vida* i *Quiz Show*. Tornaria a posar-se als dos costats de la càmera a *Lleons per xaïs* i *Pacte de silenci*. Per cert, amb el seu amic Pollack –una relació preciosa d'amistat i confiança creativa– hi tornaria a treballar a *Memòries d'Àfrica* i *Habana*.

Gareth Cattermole...Getty

ANGELINA JOLIE Amb el cinema a la sang, ja acompanyava el seu pare –Jon Voight– a la cerimònia dels Oscars, o sigui que ja sabia el pa que s’hi donava quan va guanyar-ne un com a millor intèrpret secundària quan tenia vint-i-quatre anys amb *Innocència interrompuda*. La seva carrera té dues etapes i molts alts i baixos. La primera, com a estrella comercial amb *Tomb Raider* i la segona, a partir del seu matrimoni amb Brad Pitt –sense que això tingui cap ànima causal–, quan va assumir un rol mixt d’actriu i activista, va escollir força malament els papers que interpretava i va encetar una carrera paral·lela com a directora amb pel·lícules molt marcades a nivell polític i progressista, com *En terra de sang i mel* i *Invencible*. Per als annals queda *Davant del mar*, en què es dirigeix a si mateixa i al seu marit Pitt en una espècie d’indigest aquellarre catàrtic sobre la parella, la incomunicació i la solitud. Un detall connector amb un altre membre de la galeria d’actors/directors, potser el seu millor treball com a actriu, és a *L’intercanvi*, dirigida per Clint Eastwood, que la va deixar a les portes del seu segon Oscar.

KENNETH BRANAGH Fascinat, captivat, colonitzat, posseït per l’esperit de Déu nostre senyor sobre la terra. Així estava Kenneth Branagh a finals dels anys vuitanta. Déu nostre senyor, per a ell, era Laurence Olivier, esclar. Com apropar-se una mica a l’univers creatiu del més brillant, tenaç i fascinant adaptador de Shakespeare al cinema? Bé, compartint podi amb Orson Welles, siguem justos. *L’Enric V* de Branagh, el seu debut en la direcció, va ser tota una declaració de principis: dirigir els seus actors i dirigir-se a ell mateix, respecte escrupolós a les clares paraules del Bard i fonamental importància de la música. Van arribar després *Molt soroll per no res* –potser la més brillant de totes–, *Treballs d’amor perdut* i *En el moment més cru de l’hivern*, mirada metateatral al món de la interpretació que sens dubte és un dels seus treballs més personals. Aquest mes estrena *Belfast*, i malgrat que aquest cop no es dirigeix a si mateix, és un film amb fortíssima càrrega autobiogràfica.

Charles McQuillan...Getty

BARBRA STREISAND Potser la més precoç de tots els que apareixen en aquesta galeria. Va guanyar l’Oscar a la millor actriu per la seva primera pel·lícula. Ja era una cantant d’èxit multitudinari, tenia vint-i-sis anys i una popularitat mundial. *Funny Girl* li va proporcionar la glòria cinematogràfica. Sempre marcada pel musical, va arribar a sentir-se íntimament encasellada, per això va decidir capbussar-se en el drama i dirigir-se a ella mateixa a *Yentl*, història d’una dona que es fa passar per home en l’opressiu ambient ultraortodox de principis del segle XX. Reincidiria en el gènere amb *El príncep de les mares*, infravalorada mirada al món de la psicoanàlisi i el trauma infantil. La seva última experiència com a directora ja té més d’un quart de segle, és *L’amor té dues cares*, que li va permetre canviar a la comèdia amb un relat força narcisista en què interpreta dos papers, aneguet lleig –maquillada i caracteritzada– i cigne esplendorós –ella tal com és–. Amb els anys ha après, tot s’ha de dir, a riure’s una mica de si mateixa i a acceptar papers com la mare de Ben Stiller a *Els pares d’ell*.

Getty

PAUL NEWMAN Tothom el considerava un gran actor, una presència magnètica, l'home més guapo de la Terra. Quina pena que encara avui se sàpiga poc que era un extraordinari director de cinema. Va dirigir cinc pel·lícules i només va aparèixer com a actor en dues d'elles, a *Casta invencible* i *Harry i fill*, inspirada per la mort prematura del seu fill i habitada de fondes situacions reals. La protagonista de les altres tres –a més a més de *Harry i fill*– és la seva esposa, la gran Joanne Woodward, companya de vida insubstituïble, musa, actriu fabulosa. Comptar amb ella per a les seves pel·lícules era una manera preciosa d'explicar-se a si mateix a través de la persona amb qui compartia la vida. Així, *Rachel Rachel*, *L'efecte dels rajos gamma sobre les margarides* i *El zoo de vidre* van servir a Newman per teixir un fascinant relat paral·lel a la seva popular trajectòria d'actor, un relat amb mirada transparent i penetrant sobre les relacions humanes i la seva eterna i irresoluble imperfecció.

Samuel de Roman...Getty

KEVIN COSTNER Durant la segona meitat de la dècada dels vuitanta es va convertir –amb films com *Els búfals de Durham*, *Silverado*, *Els intocables* i *Sense sortida*– en una de les quatre o cinc estrelles fonamentals del cinema americà. Fins que el 1990 va dirigir una bomba anomenada *Ballant amb llops*, triomfadora als Oscars i pròleg de mitja dècada més de fama indiscutible. La seva personalitat com a director va molt vinculada al gènere que més s'estima i que habita dins seu des de petit, el *western*. No s'entén *Open range* sense la seva forta personalitat actoral i sense la mirada clàssica que habita dins seu. No ha pogut repetir l'èxit esclatant del seu debut –de fet *Missatger del futur*, la seva segona incursió en la direcció, va ser un fracàs estrepitos– i, després d'uns anys d'ostracisme i males decisions, durant l'última dècada s'ha reciclat com a intèrpret solvent en films tan estimulants com el recent *Un de nosaltres*, que podria perfectament ser un *western* amb la seva signatura. Val la pena mencionar la seva connexió amb un altre dels directors/actors d'aquest reportatge. Clint Eastwood el va dirigir a la sensacional *Un món perfecte*.

Tim P. Whitby...Getty

GRETA GERWIG Especialitzada en donar vida a personatges irritants, capritxosos, tòxics, musa del cineasta *indie* més *indie* dels últims anys, Noah Baumbach –*Greenberg*, *Frances Ha*, *Mistress America*– actriu de Woody Allen, Barry Levinson, Mia Hansen Love, Todd Solondz i Pablo Larraín, Greta Gerwig va codirigir l'any 2008, amb Joe Swanberg, *Nits i caps de setmana*, l'única vegada que s'ha dirigit a ella mateixa. Va trigar força anys a decidir-se a emprendre definitivament el camí de la direcció en solitari. Ho va fer amb èxit, amb l'excel·lent *Lady Bird*, història d'una adolescent neuròtica i impulsiva fabulosament interpretada per Saoirse Ronan. Amb ella va repetir posant-la al capdavant de la seva atrevida i molt reeixida versió de *Donetes*, que emfasitza la ja per si mateixa clara i sòlida mirada feminista de la clàssica novel·la de Louisa May Alcott. Atenció amb el projecte que prepara Gerwig per a la seva nova incursió en la direcció: *Barbie*, capbussada al món de la mítica nina, amb Margot Robbie i Ryan Gosling com a protagonistes.

MIRADES I UNIVERSOS FEMENINS

Una de les coses que, amb raó, més molesta no només a les dones directores, sinó també a tothom que té una mica de sentit comú, és allò de “cinema de dones” o “cinema per a dones”. El cinema, és ben sabut, és un art universal que busca la sensibilitat i es val d'ella per commoure'ns, divertir-nos i estimular totes les nostres emocions. Ho saben bé Rebecca Hall (*Clarobscur*), Maggie Gyllenhaal (*La filla perduda*), Melanie Laurent (*El ball de les boges*, *The Nightingale*), Olivia Wilde (*Súper empollonas*, *Don't worry darling*), Natalie Portman (*Una història d'amor i obscuritat*) i una llarga llista d'actrius que recentment han agafat la càmera amb les seves mans i s'han llançat a explicar-nos les seves històries. Val la pena recalcar, recordar i reivindicar el cas de Jodie Foster, que fa pocs anys va estrenar *El castor* i *Money Monster* però que ja havia dirigit a la dècada dels noranta dos films tan notables com *El petit Tate* i *A casa per vacances*.